

Mr SONJA ĐURIČIN

**ANALIZA POSLOVANJA
I MOGUĆNOSTI
IZLASKA PREDUZEĆA
IZ ZONE GUBITKA**

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA
Beograd, 2012.

Autor: Mr Sonja Đuričin

Naziv: Analiza poslovanja i mogućnosti izlaska preduzeća iz zone gubitka

Recenzenti: Prof. Dr Dejan Erić
Prof. Dr Gordana Vukelić

Izdavač: Institut ekonomskih nauka
Beograd, Zmaj Jovina 12

Za izdavača: Prof. Dr Dejan Erić

Štampa: Čigoja štampa
Beograd, Studentski trg 13

Tiraž: 500 primeraka

ISBN: 978-86-80315-92-8

Objavljivanje monografije pomoglo je
Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije

Sva prava zadržana. Bez pismene saglasnosti autora nije dozvoljen ni jedan oblik reprodukcije, kopiranja ili prenošenja kako celine, tako i posebnih delova publikacije.

*U ime bezuslovne ljubavi i podrške mojim
roditeljima Obradu i Zorici Đuričin*

PREDGOVOR

Vladajući tržišni uslovi poslovanja u velikoj meri uticali su na odabir predmeta istraživanja koji, s obzirom na produbljen i intenzivan uticaj negativnih efekata globalne finansijske krize, sve više dobija na značaju. Aktuelnost istraživanja usmerenog na iznalaženje alternativnih rešenja izlaska preduzeća (privrednog subjekta) iz zone gubitka leži u činjenici da su konkurentnost, intenzitet ulaganja i stepen opstanka preduzeća, usled učestale nelikvidnosti i prezaduženosti, sve neizvesniji. Istraživanje u oblasti finansijske analize koja ima za cilj da ponudi alternativna rešenja u pogledu opstanka, unapređenja prinostnog položaja, rasta i razvoja preduzeća doprinosi jačanju kako pojedinačnih privrednih subjekata tako i privrede u celini.

Kako poslovno odlučivanje na bazi rezultata finansijske analize ima smisla samo u slučaju kvalitetnog finansijskog izveštavanja poseban akcenat je na kvalitetu nacionalnog finansijskog izveštavanja, njegov uticaja na stepen održivog ekonomskog rasta i razvoja i pojavu sistemskog rizika. Značaj ovog dela istraživanja opravdan je činjenicom da neadekvatno finansijsko izveštavanje ne pruža pravilnu ocenu uspešnosti poslovanja i kontrolu preduzeća od strane države i njenih organa čime se gubi uvid u realnu uspešnost poslovanja što je jedan od razloga loše sprovedene privatizacije u Srbiji i odsustva tržišnih uslova privređivanja.

S obzirom da finansijske informacije u velikoj meri utiču na privredna kretanja u zemlji i svetu dominacija dinamičnog i neizvesnog poslovnog okruženja upravo otvara pitanja adekvatnosti i pouzdanosti finansijskog izveštavanja, njegovog stepena usaglašenosti na međunarodnom nivo kao i uticaja na redistribuciju rizika i moći prilikom poslovnog odlučivanja. Efikasno upravljanje preduzećem i donošenje poslovnih odluka, koje na najbolji način realizuju postavljene ciljeve, podrazumeva postojanje adekvatne informacione podrške. Računovodstvo kao izvor informisanja i kao instrument koji se bavi evidentiranjem transakcija privrednog subjekta sa okruženjem, koristeći se pri tom sredstvima, pravilima i metodama koje pružaju mogućnost da transakcije, čija je priroda istorijskog karaktera, budu unesene u poslovne knjige i sumirane u finansijske izveštaje, u realizaciji svojih ciljeva mora uzimati u obzir potrebe korisnika finansijskih izveštaja. U tom smislu računovodstvo treba da omogući

pripremu i prezentaciju internih izveštaja u cilju adekvatnog poslovnog odlučivanja i eksternih izveštaja u cilju polaganja računa o ostvarenim rezultatima privrednog subjekta. Kvalitetni eksterni finansijski izveštaji, koji su predmet interne i eksterne kontrole nezavisnih eksperata, predstavljaju osnovni izvor podataka u analizi poslovanja koja samo u tom slučaju odbacuje relevantnu ocenu finansijskog, imovinskog i prinosnog položaja preduzeća. Tek nakon isticanja značaja kvaliteta finansijskog izveštavanja i zaključka da ono predstavlja javni interes, čije unapređenje, razvoj i usklađenost sa međunarodnim važećim zakonskim i profesionalnim regulativama vodi realnim pokazateljima za ocenu poslovanja, pristupa se analizi finansijskog, imovinskog i prinosnog položaja preduzeća.

U procesu finansijske analize prikupljeni su i obrađeni podaci iz finansijskih izveštaja s namerom da se oceni uspešnost poslovanja ali i da se ustanove mogući tempo i pravci daljeg razvoja u smislu procene mogućnosti proširenja poslovne aktivnosti preduzeća i jačanja njegove konkurentske prednosti. Jačanje konkurentske prednosti nameće jedan od osnovnih ciljeva finansijske analize, koji se odnosi na kreiranje finansijske strukture koja realizaciju ciljeva preduzeća čini uspešnom, a iz kojeg su i crpljeni osnovni predlozi prevazilaženja nerentabilnog poslovanja. Kako adekvatna analiza zahteva prilagođavanje informacija iz računovodstvenih izveštaja njenim potrebama, u cilju utvrđivanja alternativa izlaska preduzeća iz zone gubitka, izvršeno je klasifikovanje i grupisanje podataka za potrebe sastavljanja retuširanih bilansa i učinjen je adekvatan odabir analitičke aparature, odnosno instrumenata analize. Rezultatima analize imovinskog, prinosnog i finansijskog položaja privrednog subjekta, izraženih apsolutnim brojevima, razmerom, procentima i pre svega ratio brojevima, odnosno, koeficijentima, težilo se oceni negativnih uticaja na prinosni položaj privrednog subjekta iz privrede, oblasti poljoprivrede i trgovine.

Finansijska analiza posmatrana je s aspekta jedinstvenog mehanizma transformacije dobijenih rezultata u informacije potrebne prilikom poslovnog odlučivanja. Analiza i ocena poslovanja izvršena je metodom upoređivanja u vremenu. U slučaju ocene negativnih uticaja na prinosni položaj preduzeća, korišteni su podaci iz pet uzastopnih obračunskih perioda. Podaci iz više uzastopnih obračunskih perioda pružili su mogućnost uvida u trenutak nastanka negativne pojave i vreme nastanka

samih uzroka koji su imali za posledicu negativan trend razvoja konkretne pojave. Vremensko upoređivanje pružilo je mogućnost utvrđivanja intenziteta uzroka kao i to da li oni slabe ili jačaju tokom više uzastopnih obračunskih perioda koji su analizom obuhvaćeni. U postupku analize poslovanja naglasak je na racio brojevima, kao odnosu između iznosa dva stanja ili pojave, obično dve funkcionalno povezane bilansne pozicije ili dva računovodstvena podatka, koji, dinamički posmatrano, beleže promene u svojoj vrednosti koje mogu biti posledica promene vrednosti iznosa jedne ili obe pojave, odnosno, stanja koja se dovode u odnos. Na taj način istaknuta je prednost analize putem racio brojeva, u odnosu na prosto upoređivanje apsolutnih iznosa veličina čiji se odnos ispituje. Analizom putem racio brojeva utvrđeno je kako promene apsolutnih vrednosti veličina utiču na vrednost pojave sa kojom su data pojava ili stanje međusobno zavisne i racio brojem stavljene u odnos.

Utvrđivanje učestalo zastupljenog gubitaka u oblasti redovnog poslovanja imalo je za cilj otkrivanje njegovih uzroka, polazeći od analize eventualne promene načina bilansiranja, odnosa globalnog pariteta prodajnih i nabavnih cena, stepena iskorišćenja realnog kapaciteta, obima utroška direktnog materijala, energije i usluga, troškova rada i efikasnosti korišćenja sredstava. Nakon identifikovanja uzroka učestale pojave gubitka u oblasti redovnog poslovanja identifikovan je stepen uticaja svakog pojedinačnog faktora, a zatim su u vidu povećanja obima proizvodnje i prodaje, poboljšanja globalnog pariteta prodajnih i nabavnih cena i promene asortimana proizvodnje date alternative za izlazak preduzeća iz zone gubitka.

Autor

U Beogradu, februar 2012.

O AUTORU

Mr Sonja Đuričin
Istraživač saradnik

Institut ekonomskih nauka, Beograd

Oblast naučnoistraživačkog rada:

- finansijsko izveštavanje,
- finansijska analiza,
- računovodstvo i revizija,
- mala i srednja preduzeća i preduzetništvo

Rođena 17.01.1981. godine u Smederevskoj Palanci. Završila osnovnu školu „Miloš Popov” u Novom Miloševu i prirodno matematički smer gimnazije „Dušan Vasiljev” u Kikindi. Zvanje diplomirani ekonomista – menadžer u računovodstvu i reviziji stekla na Fakultetu za trgovinu i bankarstvo „Janićije i Danica Karić” u Beogradu 2004. godine. Na istom fakultetu, smer Računovodstveno finansijska analiza i revizija, 2009. godine odbranila magistarsku tezu pod naslovom „Ocena negativnih uticaja na prinosni položaj preduzeća” i stekla zvanje magistara nauka finansijskog menadžmenta.

U periodu 2004 - 2009. godine zaposlena kao asistent na predmetima Teorija i analiza bilansa i Računovodstvo u trgovini, katedra za Računovodstvo i reviziju, Fakultet za trgovinu i bankarstvo „Janićije i Danica Karić”. Od januara 2010. godine zaposlena u Institutu ekonomskih nauka kao istraživač saradnik.

Učestvovala u realizaciji brojnih domaćih i međunarodnih projekata u oblasti finansijskog menadžmenta, istraživanja tržišta, restrukturiranja i strategija razvoja preduzeća kao i makroprojekata osnovnih i interdisciplinarnih istraživanja. Autor je i koautor više naučnih i stručnih radova objavljenih u domaćim i međunarodnim publikacijama iz oblasti makroekonomije, finansijskog menadžmenta, malih i srednjih preduzeća i preduzetništva i učesnik je velikog broja domaćih i međunarodnih naučnih skupova i konferencija.

SADRŽAJ

I DEO

Glava 1

Finansijsko izveštavanje u Republici Srbiji	3
1.1. Institucionalni okvir finansijskog izveštavanja.....	3
1.2. Eksterni finansijski izveštaji.....	5
1.2.1. Bilans stanja.....	8
1.2.2. Bilans uspeha.....	11
1.2.3. Bilans novčanih tokova.....	12
1.2.3.1. Alternativni oblici Bilansa tokova gotovine.....	16
1.2.4. Izveštaj o promenama na kapitalu.....	20
1.2.5. Napomene uz finansijske izveštaje.....	23
1.2.6. Statistički aneks.....	25
1.3. Interni finansijski izveštaji.....	30

Glava 2

Harmonizacija nacionalnih računovodstvenih standarda sa standardima EU	34
2.1. Finansijsko izveštavanje u Evropskoj Uniji.....	34
2.2. Kritički osvrt na nacionalno finansijsko izveštavanje.....	36
2.3. Preporuke za unapređenje nacionalne računovodstvene regulative....	40

II DEO

Glava 3

Analiza finansijskih izveštaja	45
3.1. Pojam i svrha analize bilansa.....	45
3.2. Vrste analize bilansa.....	48
3.3. Metode analize bilansa.....	58
3.3.1. Metod izbora jedinice mere.....	58
3.3.2. Metod raščlanjavanja.....	59
3.3.3. Metod upoređivanja.....	60
3.3.4. Matematičke metode.....	63

Glava 4

Finansijska analiza u funkciji poslovnog odlučivanja	64
4.1. Finansijski izveštaji kao informaciona podrška poslovnom odlučivanju.....	64

4.2. Informaciona podrška menadžmentu	67
4.3. Informaciona podrška investitorima i kreditorima.....	68

III DEO

Glava 5

Analiza i ocena prinostnog položaja	73
5.1. Analiza strukture i rasporeda prihoda	73
5.1.1. Analiza strukture i rasporeda ukupnog prihoda	73
5.1.2. Analiza strukture i rasporeda poslovnog prihoda	77
5.2. Analiza strukture finansijskog rezultata.....	80
5.3. Analiza rizika ostvarenja finansijskog rezultata i donje tačke rentabilnosti.....	83
5.3.1. Analiza rizika ostvarenja finansijskog rezultata	86
5.3.2. Analiza donje tačke rentabilnosti.....	90

Glava 6

Analiza i ocena finansijskog položaja.....	94
6.1. Analiza finansijske ravnoteže	95
6.1.1. Analiza kratkoročne finansijske ravnoteže	97
6.1.2. Analiza dugoročne finansijske ravnoteže	100
6.1.2.1. Analiza dugoročne finansijske ravnoteže na osnovu dugoročno vezanih sredstava.....	100
6.1.2.2. Analiza dugoročne finansijske ravnoteže na osnovu obrtnog fonda.....	102
6.2. Analiza održavanja realne vrednosti kapitala	106
6.3. Analiza reprodukcione sposobnosti	109

Glava 7

Analiza i ocena imovinskog položaja	114
7.1. Analiza strukture aktive	114
7.1.1. Struktura ukupne aktive	114
7.1.2. Struktura poslovne aktive.....	115
7.1.3. Struktura operativne imovine.....	117
7.2. Analiza fiksne imovine	118
7.2.1. Struktura fiksne imovine.....	118
7.2.2. Dotrajalost osnovnih sredstava	119
7.2.3. Efikasnost korišćenja osnovnih sredstava.....	121
7.2.4. Tehnička opremljenost.....	121
7.3. Analiza obrtne imovine	123

7.3.1. Pojam i pojavni oblici obrtnih sredstava.....	123
7.3.2. Analiza strukture obrtne imovine.....	125
7.3.3. Analiza obrta obrtne imovine.....	127

Glava 8

Racio analiza.....	134
8.1. Racio rentabilnosti	135
8.2. Racio likvidnosti	140
8.3. Racio finansijske moći	146
8.4. Racio efikasnosti imovine	149
8.5. Racio roka povraćaja imovine.....	151
8.6. Racio zaduženosti.....	153
8.7. Racio solventnosti	159

IV DEO

Glava 9

Rizici poslovanja i zona gubitka.....	165
9.1. Promena načina bilansiranja i iskazivanje rezultata	166
9.2. Gubitak i globalni paritet prodajnih i nabavnih cena	166
9.3. Stepen iskorišćenosti kapaciteta i marža pokrića.....	168
9.4. Fizički utrošci i direktni materijalni troškovi	168
9.5. Rizici poslovanja i gubici po osnovu troškova rada	169
9.6. Rizici neefikasnog korišćenja sredstava rada	170

Glava 10

Neutralni finansijski rezultat – alternative ostvarenja	173
10.1. Izlazak iz zone gubitka povećanjem obima proizvodnje i prodaje.....	177
10.2. Izlazak iz zone gubitka promenom globalnog pariteta prodajnih i nabavnih cena.....	178
10.3. Izlazak iz zone gubitka promenom asortimana proizvodnje i prodaje.....	183

V DEO

Zaključna razmatranja.....	189
Literatura.....	193
Prilog	199

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

658.14/.17
657.6

ЂУРИЋИЋ, Соња, 1981-

Analiza poslovanja i mogućnosti izlaska
preduzeća iz zone gubitka / Sonja Đuričić. -
Beograd : Institut ekonomskih nauka, 2012
(Beograd : Čigoja štampa). - XIV, 204 str. :
graf. prikazi, tabele ; 25 cm

Autorkina slika. - Tiraž 500. - O autoru:
str. 7. - Napomene i bibliografske reference
uz tekst. - Bibliografija: str. 189-193.

ISBN 978-86-80315-92-8

a) Предузећа - Пословање - Анализа
b) Финансијски извештаји - Анализа
COBISS.SR-ID 189392396